

Společnost medicínského práva

*Právní aspekty poskytování
zdravotní péče*

MUDr. Mgr. Jolana Těšinová

Medicínské právo

- soubor právních předpisů, kterými se upravují vztahy vznikající při poskytování zdravotní péče
  - ◆ *vztah lékař – pacient*
  - ◆ *postavení zdravotnického pracovníka*
  - ◆ *zdravotnická zařízení*
- Interdisciplinární právní odvětví

Vnitrostátní prameny medicínského práva

- Ústava a Listina základních práv a svobod
- Zákony (obecné, speciální)
- Nařízení vlády
- Prováděcí právní předpisy (vyhlášky)
- Obecně závazné instrukce

- Interní normativní směrnice (*nejsou obecně závazné*)

Listina základních práv a svobod

■ Článek 6

- ◆ *Každý má právo na život*
- ◆ *Lidský život je hoděn ochrany již před narozením*
- ◆ *Nikdo nesmí být života zbaven*
- ◆ *Porušením práv není, jestliže někdo byl zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné*

Listina základních práv a svobod

■ Článek 7

- ◆ *Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.*

■ Článek 8

- ◆ *Osobní svoboda je zaručena*
- ◆ *Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu.*

Listina základních práv a svobod

■ Článek 10

- ◆ *Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, pověst, jméno.*
- ◆ *Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.*

■ Článek 31

- ◆ *Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného zdravotního pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.*

Základní právní předpisy ve zdravotnictví

- zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu
- zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních

Základní zákony

- Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta
- Zákon č. 96/2004 Sb., (nelékařská zdravotnická povolání)

Specifické právní předpisy

- Transplantační zákon
- Zákon o umělém přerušení těhotenství
- Zákon o léčivech
- Zákon o zdravotnických prostředcích
- Zákon o ochraně před alkoholismem a toxikomaniemi

Mezinárodní prameny medicínského práva

- Úmluva o ochraně lidských práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte
- Úmluva o lidských právech a biomedicíně

*Úmluva na ochranu lidských práv a
důstojnosti lidské bytosti v
souvislosti s aplikací biologie a
medicíny*

*Úmluva o lidských právech a
biomedicíně*

(96/2001 Sb. m. s.)

Úmluva o biomedicíně

- mezinárodní smlouva
  - ◆ *součástí právního řádu od 1. října 2001*
  - ◆ *nejvýznamnější pramen*
- minimální standard ochrany práv pacienta
- obecná ustanovení
  - ◆ *podrobné provedení předpoklad
vnitrostátními zákony*

Úmluva o biomedicíně (význam)

- **přímá aplikovatelnost zakotvených práv**
  - ◆ *omezení výkonu práv pouze zákonem, nezbytné v zájmu ochrany a bezpečnosti občanů*
- **aplikační přednost před vnitrostátními právními předpisy**
- **interpretační význam**

Úmluva o biomedicíně (Členění)

- obecná základní pravidla (práva pacientů)
  - ◆ *právo na profesionální péči*
  - ◆ *ochrana svobody rozhodování*
  - ◆ *ochrana soukromí a právo na informace*
- speciální část (výzkum, nové metody)
- protokoly (klonování, transplantace)

Úmluva o biomedicíně

PROFESNÍ STANDARDY

Jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy.

Úmluva o biomedicíně

SOUHLAS

Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas.

Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.

Úmluva o biomedicíně

OCHRANA SOUKROMÍ

„Každý má právo na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví.“

Úmluva o biomedicíně

PRÁVO NA INFORMACE

„Každý je oprávněn znát veškeré informace shromažďované o jeho zdravotním stavu. Nicméně přání každého nebýt informován je nutno respektovat.“

Úmluva o biomedicíně

Dříve vyslovená přání

- *bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání*

Stav nouze vyžadující neodkladná řešení

- *pokud v situaci nouze nelze získat příslušný souhlas, jakýkoliv nutný lékařský zákrok lze provést okamžitě, pokud je nezbytný pro prospěch zdraví dotyčné osoby*

*Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví
lidu
novela č. 111/2007 Sb.*

*Vyhláška č. 385/2006 Sb., o zdravotnické
dokumentaci, ve znění vyhlášky č.
64/2007 Sb.*

Postupy „lege artis“

Postupy „lege artis“

- péče v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy
- postupy lege artis
  - ◆ závazně stanoveny (transplantace,...)
  - ◆ doporučující charakter (odborné spol.)
  - ◆ soudní znalci, znalecké komise

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- zákonem stanovená povinnost
  - ◆ *zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozví při výkonu svého povolání*
- vztažena na všechny zdravotnické pracovníky i po skončení výkonu povolání
- týká se všech údajů sdělených pacientem
(*osobní, rodinná, sociální, pracovní anamnéza*)

Výjimky z povinné mlčenlivosti

■ *Souhlas pacienta*

- *pacient má právo omezit rozsah informací*

■ *Souhlas zákonného zástupce*

■ *Nelze nahradit souhlasem osob pozůstalých!*

Výjimky z povinné mlčenlivosti

- Bez souhlasu pacienta (ev. v případě úmrtí)
  - *oznamovací povinnost*
  - *souhlas soudce v trestním řízení*
  - *obhajoba v trestním řízení nebo před soudem v případě sporu o náhradu škody nebo na ochranu osobnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče*

Osoby taxativně stanovené

- *zdravotní pracovníci v souvislosti s poskytováním zdravotní péče*
- *revizní lékaři ZP*
- *členové komory v rámci disciplinární pravomoci*
- *soudní znalci*
- *lékaři správních úřadů při šetření stížnosti*
- *lékaři orgánů sociálního zabezpečení*
- *členové znaleckých komisí*
- *Veřejný ochránce práv*
- *a další osoby vymezené zákonem*

Nahlížení do zdravotnické dokumentace

- osoby taxativně vymezené zákonem
- v rozsahu nezbytně nutném a pouze ke splnění konkrétního úkolu
- nahlížet, pořizovat výpisy, opisy, kopie
- **záznam do ZD o nahlédnutí**
  - ◆ *kdo, kdy, v jakém rozsahu*

Sdělování informací

- *Mám oznamovací povinnost?*
- *Mám souhlas pacienta?*
- *Mám souhlas soudce?*
- *Jedná se o osobu stanovenou zákonem?*

Souhlas pacienta

Souhlas pacienta

- Zákon o péči o zdraví lidu (§23 odst. 2)
  - ◆ *vyšetřovací a léčebné výkony se provádějí se souhlasem pacienta (zákonných zástupců) nebo lze-li souhlas předpokládat*
  - ◆ *souhlas výslovný nebo konkludentní*
  - ◆ *písemná forma souhlasu*

Písemný informovaný souhlas

- *POVINNOST* v případech stanovených zvláštním právním předpisem
- *MOŽNOST* vyžádat si ho zdravotnickým zařízením s ohledem na charakter zdravotního výkonu

Písemný informovaný souhlas

- Transplantace
- Sterilizace aj. výkony
- Asistovaná reprodukce
- Umělé přerušování těhotenství
- Klinický experiment, léčiva, zdrav. prostř.
- Použití částí těla mimo transplantace

Písemný souhlas

- účel
- povaha
- předpokládaný prospěch
- následky
- rizika
- alternativy
- omezení v obvyklém způsobu života
- omezení v pracovní schopnosti
- změny zdravotní způsobilosti
- léčebný režim
- preventivní opatření
- kontrolní výkon

Písenný souhlas

- Zápis vyjádření pacienta
  - ◆ *sdělení a vysvětlení údajů*
  - ◆ *poučení*
  - ◆ *porozumění*
  - ◆ *možnost klást doplňující dotazy*
  - ◆ *zodpovězení dotazů*
  - ◆ *datum, podpis pacienta, zdravotnického pracovníka*

Negativní reverz

- §23 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb.

Odmítá-li nemocný přes náležité vysvětlení potřebnou péči, vyžádá si ošetřující lékař o tom písemné prohlášení (revers).

Odmítnutí výkonu

Prohlášení o odmítnutí zdravotního výkonu

- ◆ *údaje o zdravotním stavu pacienta a potřebném zdravotním výkonu*
- ◆ *možné následky odmítnutí pro zdraví pacienta*
- ◆ *záznam vyjádření pacienta a písemné prohlášení o odmítnutí*
- ◆ *místo, datum, hodina, podpis pacienta a lékaře*

Zdravotní péče bez souhlasu pacienta

- povinné léčení, jde-li o nosiče
- duševní choroba nebo intoxikace a ohrožení sebe nebo okolí
- nelze vzhledem k zdravotnímu stavu pacienta vyžádat souhlas a jde o neodkladné výkony nutné k záchraně života či zdraví
- osoby nezletilé či zbavené způsobilosti v ohrožení zdraví či života (neodkladné výkony) a rodiče či opatrovník souhlas odpírají

Zdravotní péče bez souhlasu pacienta

- Zdravotnické zařízení povinno oznámit převzetí pacienta bez jeho souhlasu do 24 hodin soudu
- Převzetí pacienta se neoznamuje v případě dodatečně projeveného souhlasu s ústavní péčí ve lhůtě 24 hodin
- *Záznam o použití omezujících prostředků a ohlášení soudu*

Povinnost oznamovat soudu převzetí bez souhlasu

■ § 191a OSŘ

- *Ústav vykonávající zdrav. péči, ve kterém jsou umístovány osoby z důvodů uvedených ve zvl. předpise, je povinen oznámit do 24 hodin soudu, v jehož obvodu ústav je, převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu.*
- *Je-li osoba, která byla přijata do zdrav. péče se svým písemným souhlasem, omezena ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem až v průběhu léčení, je ústav povinen učinit oznámení podle odstavce 1 do 24 hodin poté, co k takovému omezení došlo.*

Právo na informace o zdravotním stavu

Právo na informace o zdravotním stavu

- právo pacienta na plnou informovanost o zdravotním stavu
  - ◆ *právo nebýt informován*
- forma podání informací
  - ◆ *ústní podání*
  - ◆ *nahlížení do zdravotnické dokumentace*
  - ◆ *pořizování kopií, opisů, výpisů*

Poučení pacienta

- **Zdravotnický pracovník informuje**
  - ◆ *pacienta popř. další osoby o účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích*
  - ◆ *osoby blízké (členy domácnosti), jak zajistit péči o pacienta nebo jak chránit svoje zdraví*

Poučení pacienta

- Ošetřující lékař poučí pacienta o jeho právech
  - ◆ *na poskytnutí veškerých informací o zdrav. stavu*
  - ◆ *nahlížení do zdravot. dokumentace v přítomnosti zdravotnického pracovníka*
  - ◆ *na pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdrav. dokum.*
  - ◆ *určit osobu informovanou o jeho zdravotním stavu a rozsah jejích oprávnění (nahlížení, výpisy, kopie)*
  - ◆ *vyslovit zákaz podávání informací o zdrav. stavu*

Právo pacienta

- Právo nahlížet do zdravotnické dokumentace
- Právo pořizovat si výpisy, opisy nebo kopie
  - ◆ *zajišťuje ZZ do 30 dnů od obdržení žádosti*
  - ◆ *lhůta neplatí při zajištění návaznosti péče*
  - ◆ *úhrada ve výši nákladů spojených s pořízením*

Záznam o nahlížení

- Každé nahlédnutí do ZD nebo pořízení jejích výpisů, opisů nebo kopií se do ZD zaznamená
  - ◆ *jméno, příjmení, datum narození nahlížející osoby*
  - ◆ *rozsah, účel, datum nahlédnutí*
  - ◆ *podpis zdravotnického pracovníka a oprávněné osoby*

Určená osoba

- Právo pacienta určit další informované osoby a vymezit rozsah jejich oprávnění
  - *informace, nahlížení, opisy, kopie*
- Právo vyslovit zákaz podávání informací jakékoliv osobě
  - *výjimka osoby vymezené §67b odst.10*

Záznam o souhlasu s poskytováním informací

- určení osob, kterým lze informace sdělit
  - ◆ *jméno, příjmení, adresa, kontakt*
- rozsah informací (*informace, nahlížení, kopie*)
- místo, datum, podpis pacienta (zákonného zástupce) a ošetřujícího lékaře
- **odvolatelnost pacientem kdykoliv!**

Záznam za přítomnosti svědka

- Záznam nemůže být pacientem podepsán
  - ◆ *způsob projevení vůle pacienta*
  - ◆ *zdravotní důvody bránící podpisu*
  - ◆ *identifikace svědka a jeho podpis*
  - ◆ *podpis ošetřujícího lékaře*

Práva osob blízkých

- Právo na aktuální informace o zdravotním stavu pacienta, který nemůže s ohledem na zdravotní stav určit informované osoby
- Právo v případě zákazu pacienta po jeho smrti na informace, nahlížet, na kopie ZD pouze v zájmu ochrany jejich zdraví nebo dalších osob

Práva pozůstalých

Osoby blízké nebo osoby určené pacientem, zákonný zástupce nebo jím určená osoba

- *právo na informace o zdravotním stavu, příčinách úmrtí, výsledku pitvy*
- *právo nahlížet do zdravotnické dokumentace*
- *právo pořizovat si výpisy, opisy nebo kopie*

Osoby blízké

- §116 občanského zákoníku
  - *Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner;*
  - *Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.*

Právo na prokázání totožnosti

- Zdravotnický pracovník má právo v případě pochybností o totožnosti osoby, popřípadě jejího vztahu k pacientovi požadovat, aby tato osoba prokázala svou totožnost.

Ochrana údajů ve zdravotnické dokumentaci

■ Osobní údaje třetích osob

◆ *Zdravotnické zařízení je povinno zajistit, aby osoba, která může nahlížet do ZD, nezjistila osobní údaje třetích osob*

■ Rodné číslo

◆ *r.č. pacienta lze poskytnout pouze osobám blízkým nebo osobám s právem na informace pokud prokáží, že jim pacient udělil souhlas k využití jeho r.č. na základě zvl. práv. předpisu*

Omezení zpřístupnění zdravotnické dokumentace

- V případě autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky
- V případě nezletilého pacienta a údajů o jeho zákonném zástupci, z nichž lze vyvodit podezření na zneužívání, týrání, ohrožování zdravého vývoje, závažné porušení roidčovské zodpovědnosti

Obsah zdravotnické dokumentace

- Osobní údaje pacienta
- Informace o onemocnění pacienta
- Informace o průběhu a výsledku vyšetření a léčení
- Informace o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta a se zdravotní péčí

Formální náležitosti

- Osobní údaje pacienta
- Označení zdravotnického zařízení
  - každá samostatná část
- *Jméno, příjmení, r. č., adresa*
- *Číslo pojištěnce, kód zdravotní pojišťovny*
- *Název ZZ, sídlo, IČ, název oddělení, telefon*
- *Razítko ZZ (předání pacientovi aj. osobám)*

Zápis ve zdravotnické dokumentaci

- Průkazný, pravdivý, čitelný
- Opravy novým zápisem
- Datum, identifikace (*jméno, příjmení*) podpis
- *Časový údaj*
  - ◆ *neodkladná péče*
  - ◆ *návštěvní služba*
  - ◆ *ústavní péče*

Zápis do zdravotnické dokumentace

- Průběžně doplňován
- *bezodkladně*
- *lůžková péče, stacionář*
  - ◆ *nejméně 1x za 24 hodin*
  - ◆ *neprodleně*

Odborné náležitosti

- Informace o onemocnění pacienta
- Informace o průběhu léčení
- Informace o výsledku léčení

- *Informace o současném zdravotním stavu*
- *Diagnostická rozvaha, návrh diagn. postupu*
- *Předpokládaná konečná diagnóza a návrh dalšího léčebného postupu*
- *Záznam o rozsahu poskytnuté vyžádané péče*

Lůžková péče

- Záznam o aktuálním vývoji zdravotního stavu podle hodnocení sděleného pacientem a cílený objektivní nálezn
- Souhn informací (epikríza) o průběhu vyšetření a léčby a plán dalšího postupu (pokud ústavní péče trvá déle než 7 dnů)
- Písemná informace doporučujícího lékaře

Záznam

- O předepsání léčiv nebo zdrav. prostředků
- O podání léčiv včetně podaného množství
- O vystavení příkazu ke zdravot. transportu
- O provedení očkování vč. názvu a šarže
- O použití omezujících prostředků a ohlášení soudu
- O pracovní neschopnosti

Součást zdravotnické dokumentace

- Výsledky vyšetření vč. záznamů
- Návaznost péče
- Záznamy o výkonech podle zvl.práv.předp.
- Údaje o obsahu a podmínkách výkonu práce
- Záznam údajů pro NZIS

Samostatné časti

- Výpis ze ZD vedené v primární péči
- Vyžádání další zdravotní péče
- Lékařská zpráva
- Propouštěcí zpráva
  - ◆ předběžná propouštěcí zpráva
- Lékařský posudek
- Kniha denních záznamů LSPP
- Dokumentace ZZS

Dokumentace ošetrovatelské péče

- anamnéza
- zhodnocení zdravotního stavu pacienta
- posouzení potřeb pacienta pro stanovení postupů ošetrovatelské péče a ošetrovatelského plánu
- ošetrovatelský plán

Ošetřovatelský plán

- *popis problému a stanovení ošetřovatelské diagnózy*
- *postupy poskytování péče*
- *poučení pacienta*
- *hodnocení poskytnuté péče*
- *změny v ošetřovatelském plánu*

Skartační řízení

- Skartační řád (příloha vyhlášky)
- Základní lhůta pro uchovávání zdravotnické dokumentace 5 let pokud není stanoveno jinak
  - ◆ *primární zdravotní péče S – 10 let od změny lékaře nebo 10 let od úmrtí pacienta*
  - ◆ *zdrav. dokumentace musí být zničena*
- Skartační lhůta počíná běžet dnem 1. 1.

Děkuji za pozornost.

www.medicinskepravo.cz